

ג

אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק (כה, יט)

"לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה... מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל: אברהם הוליד את יצחק" (רש"י)

מהלשון "מה עשה הקב"ה", וכן מלשון הגמרא¹¹ "מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם", משמע שהיה צורך בפעולה מיוחדת של הקב"ה כדי שיהיה דמיון ביניהם. ולכאורה הדבר דורש ביאור, שהרי גם בדרך הטבע הבן דומה לאביו¹², ומדוע איפוא היה צורך בפעולה מיוחדת לשם כך?

ויש לומר:

הסיבה לכך שבדרך כלל הבן דומה לאביו, היא משום שמראה פני האדם קשור עם תכונות הנפש שלו, ובדרך כלל הבן דומה לאביו בתכונות נפשו.

אברהם ויצחק, לעומת זאת, היו שונים זה מזה בתכונות נפשם: אברהם היה בקו של חסד ואהבה¹³ ("אברהם אוהב"י¹⁴), ואילו יצחק היה בקו של גבורה ויראה ("פחד יצחק"¹⁵). ולכן, בדרך הטבע היו אברהם ויצחק צריכים להיות שונים זה מזה בקלסתר פניהם¹⁶, והיה צורך בנס

11. בבא מציעא פז, א.

12. ראה עדיות פ"ב מ"ט ובפירוש המשניות.

13. תורה אור ותורת חיים ריש פרשתנו.

14. ישעי' מא, ח.

15. ויצא לא, מב.

16. ובזה יש לבאר את דברי חז"ל (אגדת בראשית פל"ז) שהקב"ה אמר "למלאך הממונה על צורת הולד, אל תצור אותו דומה לאמו אלא לאביו": מכיוון שטבעו של יצחק הוא במידת הגבורה, צריך היה באופן טבעי להיות דומה לשרה, עליה נאמר "שהאשה צרה עיניה באורחים" (ב"מ פז, א), דבר שהוא ביטוי למידת הגבורה.

מיוחד, שלמרות ההבדל ביניהם – "נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם"¹⁷.

*

לפי זה אפשר לתרץ גם את קושיית המפרשים¹⁸: מדוע רמזה התורה לטענת "ליצני הדור" בפרשת תולדות, העוסקת בתולדותיו של יצחק (ילדיו ומאורעותיו), ולא בפרשת וירא העוסקת בלידתו של יצחק?

והביאור בזה – על-פי האמור: טענתם של "ליצני הדור" נבעה בעיקר מההבדל בין יצחק לאברהם בתכונות נפשם; וטענה זו מתעוררת בעיקר בפרשתנו, שבה מסופר על חיי יצחק, עבודתו ותולדותיו, שבהם ניכר ההבדל בינו ובין אברהם¹⁹. ולכן כאן הוא המקום לשלול טענה זו, ולהדגיש ש"אברהם הוליד את יצחק".
(לקו"ש ח"כ ע' 100 ואילך)

17. ויש להוסיף: כשבא הקב"ה להראות את הדמיון שבין יצחק ואברהם, הפך את קלסתר פניו של יצחק כך שיהיה דומה לזה של אברהם, ולא להפך – שקלסתר פניו של אברהם יהיה דומה לזה של יצחק. ומכך יש ללמוד, שכאשר יש צורך לאחד בין חסד וגבורה, והשאלה היא איזו משתי המידות להדגיש יותר – יש להעדיף את קו החסד.

18. ביאורי מהרא"י, גור אריה, אלשיך, ועוד עה"פ.

19. ובפרט כשנולד ליצחק בנו עשו, שבו באה לידי ביטוי מדת הגבורה באופן שלילי לגמרי (ראה לקוטי תורה ואתחנן ה, א), כמ"ש "על חרבך תחיה" (פרשתנו כז, מ) – בשונה לגמרי מאברהם, שטבעו היה חסד ועשיית טוב (ואפילו ישמעאל בנו של אברהם היתה מדתו מדת החסד, אם כי באופן שלילי, כמבואר בלקוטי תורה שם. וראה ספר הליקוטים דא"ח לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק ערך ישמעאל) – דבר שחיזק את הטענה שאין יצחק בנו של אברהם.